

| | |
|----------|---------------|
| Škola: | OSNOVNA ŠKOLA |
| Predmet: | POVIJEST |
| Razred: | V.-VIII. |

UVODNI DIO

Naziv nastavnog predmeta je *povijest*.

U svim razredima, od V. do VIII., nastava povijesti se izvodi 2 školska sata tjedno.

Za V., VI. i VII. razred ukupan broj sati u jednoj školskoj godini iznosi 72. 70.

VIII. razred ima 68 sati godišnje.

Svrha nastave povijesti je da učenici ovladaju istinskim znanjem o razvoju ljudskog društva od njegovog postanka do suvremenog doba, kako bi im spoznata prošlost omogućila da shvate vrijeme u kojem žive, te da se istovremeno znaju na odgovarajući način odrediti spram budućnosti.

Krajnji cilj nastave povijesti je s pomoću povijesnih sadržaja, i aktivnim radom na njima, odgojiti građane korisne zajednici: zrele, odgovorne, otvorene, društvene, čovječne, tolerantne, kritične, spremne za rješavanje zajedničkih problema i opredijeljene za demokraciju, pravnu državu, slobodoljubivost i miroljubivost.

Zadace nastave povijesti vezane za učenike su:

- stjecanje pravilne predstave o povijesti kao znanosti i nastavnom predmetu;
- upoznavanje učenika s najvažnijim događajima i pojavama u razvoju i postupnom sazrijevanju ljudskog društva, kao i s povijesnim razvojem hrvatskog naroda i domovine Bosne i Hercegovine;
- upoznavanje s kulturnom baštinom svog naroda i ostalih naroda, s njihovim najznačajnijim kulturnim, naučnim i tehničkim dostignućima;
- razvijanje spoznaje o kulturnom identitetu svoje sredine uz istovremeno respektiranje osobnosti drugih kultura i načina života;
- shvaćanje nastanka religije i njene povijesne uloge u razvitku kulture, civilizacije i znanosti;
- podsticanje zanimanja za nabrojane spoznaje kako bi učenik napustio klupu razumijevajući, poštujući i voleći povijesnu baštinu i zadržao zanimanje za neke povijesne sadržaje, prema osobnom izboru;
- razvoj duha tolerancije i demokratskog prava na različitost mišljenja;
- razvoj moralno - odgojnih vrijednosti i sazrijevanje cjelovite osobnosti;
- razvoj sposobnosti samostalnog rasuđivanja i odgovornosti za vlastito djelovanje u društvenoj sredini u kojoj žive;
- usvajanje osnovnih pojmova i terminologije povijesne znanosti;
- poticanje na osobni rad u spoznavanju problema povijesnog tijeka uz razvoj analitičke sposobnosti i kritičkog promatranja i vrednovanja;
- osposobljavanje za samostalno korištenje povijesnih izvora zasnovanih na znanstveno - povijesnim činjenicama;
- za očekivati je da će stečene spoznaje usmjeriti učenike k humanističkim idejama koje će ispoljavati u osobnom i javnom životu čime se izgrađuju i kao valjani građani.

POVIJEST - V. RAZRED
(2 SATA TJEDNO - 72 GODIŠNJE)

POVIJEST STAROG VIJEKA

| PREGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA | SATI |
|---|-------------|
| 1. UVOD U UČENJE POVIJESTI | 2 + 2 |
| 2. ŽIVOT I KULTURA LJUDI U PRAPOVIJESNO DOBA | 3 + 3 |
| 3. NARODI STAROG ISTOKA - PRVE DRŽAVE I KULTURE | 5 + 4 |
| 4. ŽIVOT I KULTURA STARIH GRKA | 12 + 9 |
| 5. ŽIVOT I KULTURA STARIH RIMLJANA | 17 + 13 |

Napomena: prvi brojevi su namjereni za realiziranje nastavnog gradiva, drugi za ponavljanje, a ostatak za sistematizaciju.

Zadaće nastave povijesti u V. razredu su :

- upoznavanje učenika s nastankom, razvojem i životom čovjeka u prapovijesnom dobu;
- upoznavanje učenika s raspadom rodovskog društva i formiranjem najstarijih država na prostoru Bliskog Istoka;
- upoznavanje učenika s razvojem grčkih polisa - država i s njihovim aristokratskim i demokratskim uređenjem;
- upoznavanje učenika s nastankom i razvojem Rimske imperije kao najorganiziranije države robovlasničkog društva;
- upoznavanje učenika s pojavom i prvotnim razvojem kršćanstva;
- upoznavanje učenika sa životom, običajima i kulturom Ilira u antičko doba na prostorima Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. UVOD U UČENJE POVIJESTI

UVOD U POVIJEST

- Što je povijest? Zašto je učimo? Što su to povijesna vrela (izvori)? Kako ih dijelimo? Računanje vremena. Velika povijesna razdoblja.

LJUDSKE ZAJEDNICE

- Obitelj - temeljna ljudska zajednica. Općina - proširena zajednica. Država - domovina svih ljudi koji u njoj žive. Tipovi država. Uzdržavanje - porez. Narod. Staleži. Ratovi. Obrambeni ratovi i junaci.

2. ŽIVOT I KULTURA LJUDI U PRAPOVIJESNO DOBA

ČOVJEK STARIJEG I MLAĐEG KAMENOG DOBA

- Čovjek u pradaвна vremena. Način života i rada: odjeća, oruđa i oružja. Obrađivanje tla. Uzgoj domaćih životinja. Kultura i umjetnost: odabrani svjetski lokaliteti.

PRADAVNI STANOVNICI NA TLU BiH I HRVATSKE

- Starije i mlađe kameno doba na bosansko - hercegovačkom i hrvatskom području. Značajnija prapovijesna nalazišta na tom području.

PRIJELAZNO RAZDOBLJE - BRONČANO I ŽELJEZNO DOBA

- Upotrebljavanje i obrađivanje kovina. Nalazišta u Europi. Gospodarstvo. Uzgoj domaćih životinja. Nalazišta na području BiH i Hrvatske. Kultura gradina. Kulturne grupe: istarska, japodska, liburnijska, glasinacka i dr.

3. NARODI STAROG ISTOKA - PRVE DRŽAVE I KULTURE

EGIPAT - "DAR NILA"

- Smještaj i oblikovanje države. Gospodarstvo: poljodjelstvo, kulture. Faraon - egipatski vladar. Najpoznatiji gradovi. Odabrani primjeri kulture i umjetnosti: gradnja hramova i piramida. Briga za mrtve (balzimiranje). Pismo i papir. Prve škole i učitelji.

MEZOPOTAMIJA, BABILONCI I ASIRCI

- Povijesno područje. Stanovnici: Sumerani i Babilonci. Sumerani, nositelji tzv. Gradske kulture: gradovi - države s hramovima i dvorcima opasani zidovima i kulama. Babilon - glavni grad. Hamurabijevi zakoni. Asirija.

- Novi Babilon. Kralj Nabukodonosor II . Poljodjelstvo. Kultura i umjetnost : odijevanje, obrt, gradnja kuća , " viseći vrtovi". Temelji znanosti : medicina, matematika, astronomija. Prvi kalendari, biblioteka. Klinovo pismo.

ŽIDOVI; FENIČANI

- Povijesno područje. Abraham i Mojsije vođe naroda - patrijarsi. Židovski kraljevi David i Salamon. Jeruzalem - gradnja hrama.
- Feničani: smještaj, glavna zanimanja (pomorstvo, trgovina i obrt), glasovno pismo - najvažnija stečevina.

MEDIJA I PERZIJA

- Iransko visočje. Opis tla. Medijska država i njezin pad. Perzijska država: Kir, Darije I. Državana uprava. Uređenje redovite pošte. Kultura. Zaratustra.

INDIJA I KINA

- Najstariji stanovnici: Dravidi, Indi. Kastinsko društvo: svećenici i drugi staleži. Budizam. Kultura.
- Kina. Najvažnije dinastije: Tsin, Han. Kineski zid. Kultura: pismo, brončano posuđe. Konfucije.

4. ŽIVOT I KULTURA STARIH GRKA

DOLAZAK GRKA; KRETA I MIKENA

- Povijesni prostor: zemlja i more. Najstariji stanovnici Grčke: Ahajci i Dorani. Kreta: pomorska moć, kultura i umjetnost. Mikena: uspon kulture i umjetnosti. Gradovi (kiklopske zidine), grobovi s nakitom i predmetima (zlato i drugi metali). Troja i trojanski rat. Homer: Ilijada i Odiseja

KOLONIZACIJA GRKA

- Gospodarski razvoj Grčke. Poljodjelstvo i stočarstvo. Obrt i trgovina. Grčke kolonije (Crno more, Sicilija, južna Italija i Francuska). Uzroci seoba.

GRČKE KOLONIJE NA DANAŠNJEM HRVATSKOM JADRANU

- Jadranski Grci. Smjerovi seoba. Gečke kolonije na otocima u Jadranskom moru. Posljedice.

SPARTA

- Sparta i Atena središnji gradovi stare Grčke. Sparta - vojnički tabor. Odgoj u Sparti.

ATENA

- Atenska država. Solon. Reforme.

MITOLOGIJA STARIH GRKA; DELFI I OLIMPIJA

- Na Olimpu. Grčki bogovi na oceanu i u podzemlju. Grčki heroji. Proročišta. Olimpijske igre.

SUKOB GRKA S PERZIJCIMA

- Darijeva vojna. Ustanak u Maloj Aziji. Perzijska i grčka vojska. Atenjanin Miltijad. Vojna kralja Kserksa. Aristid i Temistoklo. Kralj Leonida. Pobjeda Atenjana.

PERIKLOVO DOBA

- Periklo - atenski vođa i državnik. Vrline koje su ga resile. Umjetnost i kultura u atenskoj državi. Gradnja i ukrašavanje hramova. Privatni život Helena. Grčki bogovi.

PROPAST ATENE

- Peloponeski rat. Uzroci rata. Ostale nevolje. Alkibijad i njegova vladavina. Poraz Atene. Uzroci i posljedice.

GRČKI FILOZOFI I OSTALI ZNANSTVENICI

- Plemenit čovjek Sokrat. Njegova načela. Sokratova smrt. Platon i Aristotel - istaknuti učitelji i mudraci.

MAKEDONSKI KRALJ FILIP II.

- Filip II. I njegove osnove. Govornik Demosten. Propast grčke slobode.

ALEKSANDAR VELIKI

- Aleksandar Veliki i vojna u Aziju. Pobjeda kod Isa. Propast Perzije. Uređivanje države. Rasulo carstva. Helenizam.

5. ŽIVOT I KULTURA STARIH RIMLJANA

NAJSTARIJI STANOVNICI ITALIJE

- Gali - narod indoeuropskog podrijetla. Etruščani i obilježja kulture. Velika Grčka. Latini i Rim.

RIM U DOBA KRALJEVA - POSTANAK RIMSKE DRŽAVE

- Trojanac Eneja. Romul i Rem. Uređenje Rima. Širenje Rima. Rimski kraljevi. Posljednji kralj Tarkvinije "Oholo".

UREĐENJE RIMSKE REPUBLIKE

- Sastav društva. Patriciji. Senat. Plebejci. Plebejski tribuni. Patricij Koriolan. Borba za političku ravnopravnost. Plebejci su izjednačeni s patricijima. Sastav rimske vojske. Legije. Oružje. Trijumf.

RIMLJANI OSVAJAJU ITALIJU

- Legendarni Rimljanin - Mucije Scevola. Rimljani šire vlast po srednjoj Italiji. Provala Gala. Kralj Pir i njegov neuspjeh.

PUNSKI RATOVI - RIMLJANI OSVAJAJU SREDOZEMLJE

- Kartaga. Prilike u Kartagi. Prvi punski rat. Uzroci. Drugi punski rat. Hanibal. Pobjeda kod Kana. poraz Kartage. Povod za novi rat. Treći punski rat. Posljedice.

VJERA STARIH RIMLJANA

- Vjerovanja starih Rimljana. Svećenički zborovi.

ŽIVOT STARIH RIMLJANA

- Rimljani na Istoku. Promjene u životu i običajima. Grad Rim. Rimska kuća. Odjaci Rimljana. Kultura i civilizacija. Robovi i njihov položaj. Provincije. Povezanost cestama. Rimska aristokracija. Rimska svjetina.

SUPROTNOSTI U RIMSKOM DRUŠTVU; REFORME BRAĆE GRAKHO; NOVE VOĐE GAJ MARIJE I KORNELIJE SULA

- Posljedice ratova: propast seljaka. Odgoj braće Grakho. Pučki tribuni Tiberije i Gaj Grakho. Neuspjeh reformi. Vođa demokrata: Gaj Marije. Vođa optimata: Kornelije Sula. Prvi građanski rat. Sula diktatura.

PRVI TRIJUMVIRAT I NOVI GRAĐANSKI RAT

- Stanje u rimskom društvu. Najugledniji muževi. Zavjera Kataline. Cezar i njegova mladost. Trijumvirat. Cezar u Galiji. Drugi građanski rat. Cezar vlada sam.

PRVI POZNATI NARODI NA TLU HRVATSKE I BiH

- Iliri i Kelti. Kada dolaze. Trgovačke kolonije na hrvatskoj jadranskoj obali. Glavno zanimanje Ilira. Kraljica Teuta. Gusarenje Ilira po moru. Rimljani oporavljaju ilirska plemena.

CAR AUGUST I NJEGOVA VLADAVINA; ROĐENJE ISUSOVO

- Oktavijan August prvi rimski car. Drugi trijumvirat. Imperator. Augustovo vladanje. Kulturni procvat.

- Kristovo rođenje u Palestini, istočnom dijelu rimske države. Svjedočanstva rimskih i židovskih povjesnika. Kršćanstvo.

AUGUSTOVI NASLJEDNICI; RED I MIR U CARSTVU

- Carevi Tiberije i Kaligula. Car Neron. Progoni kršćana. Vladanje Flavijevaca. Slom ustanka Židova u Palestini. Stradanje gradova Herkulanej i Pompeji.

"SRETNO DOBA" - DOBA USPONA

- Car Marko trajan proširio granice Carstva. Obilježja njegove vladavine. Daljnje upravne i vojne reforme. Hadrijan. Car Marko Aurelije. Ratovi i obilježja vladavine. Kultura.

DIOKLECijan I KONSTANTIN VELIKI - PREOBRAZBA CARSTVA

- Nemiri i anarhija u Carstvu. Uzroci. Dva cara: Dioklecijan i Maksimijan. Dioklecijan progoni kršćane. Dioklecianova palača u Splitu.

- Konstantin Veliki. Obilježja vladanja. Milanski edikt.

ŽIVOT I KULTURA U DOBA RIMSKIH CAREVA

- Rimski mir. Rimski gradovi. Život i kultura u gradu. Svakodnevni život pučanstva. Rimski teatar. Amfiteatar. Gladiatori. Širenje kršćanstva. Progoni. Pobjeda kršćanstva.

RIMSKE POKRAJINE NA DANAŠNJEM PODRUČJU HRVATSKE I BiH

- Rimljani osvajaju područja naseljena Ilirima. Stanje pokorenih naroda. Ustanci.

- Rimske provincije i nazivi. Procvat gradova. Rimski putovi i ceste. Urbanizacija u gradovima. Izgled grada. Širenje kulture. Romanizacija. Širenje kršćanstva. Progoni. Najstarije biskupije.

- rimski spomenici na tlu B i H i Hrvatske

SEOBA NARODA I PAD RIMSKOG CARSTVA

- Znakovi rasula Carstva. Uzroci podjele Carstva (Teodozije). Seobe naroda, navale barbarskih naroda i pad Rimskog Carstva

POVIJEST - VI. RAZRED
(2 SATA TJEDNO - 72⁷² GODIŠNJE)

RAZDOBLJE OD V. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

- A) RANI SREDNJI VIJEK OD V. DO XI. STOLJEĆA
- B) RAZVIJENI I KASNI SREDNJI VIJEK OD XI. DO KRAJA XV. ST.
- C) NOVI VIJEK OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA
- D) B I H POD OSMANSKOM VLAŠĆU (DO KRAJA XVIII. ST.)

| PREGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA | SATI |
|---|-------|
| 1. EUROPA I ARAPSKI SVIJET U RANOM SREDNJEM VIJEKU | 9 + 7 |
| 2. JUŽNOSLAVENSKE ZEMLJE U RANOM SREDNJEM VIJEKU (DO XII.ST.) | 1 + 1 |
| 3. HRVATSKA I B i H U RANOM SREDNJEM VIJEKU | 5 + 4 |
| 4. EUROPA I SVIJET U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU | 4 + 3 |
| 5. JUŽNOSLAVENSKE ZEMLJE I SUSJEDNE SILE U DOBA RAZVIJENOG I KASNOG SREDNJEG VIJEKA | 2 + 2 |
| 6. B i H U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU | 7 + 5 |
| 7. EUROPA U NOVOM VIJEKU | 3 + 2 |
| 8. HRVATSKA OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA | 5 + 4 |
| 9. B i H OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA | 4 + 2 |

Zadaće nastave povijesti u VI. razredu su:

- upoznavanje sa stanjem prije seobe, glavnim uzrocima i pravcima seobe naroda;
- upoznavanje s formiranjem novih barbarskih država na prostorima bivšeg Zapadnog Rimskog Carstva;
- upoznavanje s osnovnim karakteristikama feudalnih društveno - ekonomskih odnosa;
- upoznavanje s pojavom i širenjem islama;
- upoznavanje s ranofeudalnim razdobljem Hrvatske;
- upoznavanje s nastankom i razvojem bosanske državnosti;
- upoznavanje s osvajanjem Osmanlija na Balkanskom poluotoku i društveno - političkim promjenama koja su nakon toga nastupila;
- upoznavanje sa velikim zemljopisnim otkrićima i njihovim posljedicama;
- upoznavanje s osnovnim karakteristikama apsolutnih i parlamentarnih monarhija u Europi;
- upoznavanje s položajem i događajima u Hrvatskoj u sklopu Habsburške Monarhije;
- upoznavanje sa specifičnim položajem B i H u razdoblju od XVI. do XVIII. st.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. EUROPA I ARAPSKI SVIJET U RANOM SREDNJEM VIJEKU

STARI GERMANI I STARI SLAVENI DO SEOBE NARODA

- Njihove pradomovine i podjela. Način života. Društveno uređenje. Vjera. Kultura.

SEOBA NARODA; PROVALE HUNA I AVARA

- Huni i seobe naroda. Provala Huna. Zapadni Goti. Druge germanske države (Franci, Burgundi, Angli i Sasi). Atila. Pad Zapadnog Rimskog Carstva. Navala Avara i seobe Južnih Slavena.

ARAPSKI SVIJET I POJAVA ISLAMA

- Svijet pred pojavu islama: društveni i privredni odnosi; pojava i širenje islama u vrijeme poslanika Muhameda.

ARAPSKA OSVAJANJA I STVARANJE KALIFATA

- Vjersko i teritorijalno širenje u vrijeme kalifa iz dinastije Omejada i Abasida. Islam u europskim zemljama. Kulturno - civilizacijski utjecaj i značaj islama.

EUROPA NAKON SEOBE NARODA (DO IX. ST.)

- Barbarske države i formiranje feudalnih država u Europi. Osnutak franačke države. Merovinzi.

FRANAČKA DRŽAVA; PRILIKE U EUROPI OD IX. DO XI. STOLJEĆA

- Karlo Veliki. Karolinški renesans. Raspad franačke države.
- Zapadnoslavenske države. Velikomoravska kneževina. Češka kijevska Rusija. Poljska. Karantanija. Normani. Mađari.

RAZVOJ FEUDALNOG DRUŠTVA

- Način privređivanja u franačkoj državi. Propadanje seljaštva. Seniori i vazali. Feudalni posjednici i podložnici (kmetovi).

KRŠĆANSKA CRKVA; DJELOVANJE ĆIRILA I METODA

- Kršćanska crkva - ustroj i djelovanje. Samostani kao ognjišta srednjovjekovne kulture i uljudbe. Crkveno graditeljstvo. Djelovanje Ćirila i Metoda.

BIZANTSKO CARSTVO I VENECIJA (DO XIII. ST.)

- Država, gospodarstvo i društvo. Justinijan I. Poslije Justinijana. Nastanak i razvoj Venecije.

2. JUŽNOSLAVENSKE ZEMLJE U RANOM SREDNJEM VIJEKU DO XII. ST.

KARANTANIJA, RAŠKA, DUKLJA, MAKEDONIJA I BUGARSKA

- Od doseljenja do formiranja plemenskih saveza. Počeci izgradnje državnosti. Između Franačke i Bizanta. Samo. Zaharija. Simeon. Samuilo.

3. HRVATSKA I BIH U RANOM SREDNJEM VIJEKU DO XII. ST.

HRVATI U NOVOJ POSTOJBINI

- Zemljopisni uvjeti hrvatskog područja. Pokrštanje Hrvata. Hrvatske kneževine. Prva stoljeća u novoj postojbini.

HRVATSKE KNEŽEVINE U IX. STOLJEĆU

- Borba protiv Franaka. Borbe za jadransku obalu. Trpimirovići. Knez Branimir i papa Ivan VIII.

UJEDINJENA KRALJEVINA HRVATSKA

- Knez Tomislav - ujedinitelj Primorske i Posavske Hrvatske. Tomislav - prvi hrvatski kralj. Crkveno pitanje u Hrvatskoj. Crkveni sabori u Splitu.

KRALJEVSTVO HRVATSKE I DALMACIJE

- Stjepan Držislav. Obnovljeni napadi Mlečana na hrvatsko - dalmatinsku obalu. Doba Petra Krešimira IV. Uspon Hrvatske u doba Dmitra Zvonimira. Značenje saveza s papom Grgurom VII.

HRVATSKA U DRŽAVNOJ ZAJEDNICI S UGARSKOM. KULTURA U DOBA NARODNIH VLADARA

- Borbe za prijestolje. Vojni pohod kralja Ladislava. Posljedice. Koloman i bitka na Gvozdu. Pacta Conventa. Državno uređenje i prilike u Hrvatskoj do 1102. godine.

- Predromanika i romanika. Starohrvatska pleterna ornamentika. Benediktinski samostani žarišta hrvatske kulture.

POSTANAK SREDNJOVIJEKOVNE BOSANSKE DRŽAVE

- Bosna u ranom srednjem vijeku. Prvi podaci o Bosni. Odnos sa susjedima. Društveno raslojavanje, začeci i nastanak bosanske državnosti. Vrijeme prvih banova.

4. EUROPA I SVIJET U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU (OD XI. DO KRAJA XV. STOLJEĆA)

OBILJEŽJA PROIZVODNJE I RAZMJENE I OBNAVLJANJE GRADOVA

- Razvoj poljoprivredne i obrtničke proizvodnje. Obnavljanje gradova u Europi. Prvi srednjovjekovni gradovi i njihova obilježja. Borba gradova za samoupravu. Centralističke monarhije u Europi.

KRIŽARSKI RATOVI. POTICAJI SREDNJOVJEKOVNIH CIVILIZACIJA

- Križarski ratovi; njihove posljedice i značenje. Srednjovjekovna kineska civilizacija. Juriš Mongola na tri srednjovjekovne civilizacije. Rusko Carstvo.

SREDNJOVJEKOVNO DRUŠTVO OD XII. DO KRAJA XV. STOLJEĆA

- Život plemstva u srednjem vijeku. Život seljaka. Život građana. Trgovina i obrt.

KULTURA SREDNJOVJEKOVNOG DRUŠTVA. HUMANIZAM I RENESANSA

- Unapređenje znanja. Humanizam i renesansa. Graditeljstvo, kiparstvo i slikarstvo. Razvoj znanosti.

5. JUŽNOSLAVENSKE ZEMLJE I SUSJEDNE SILE U DOBA RAZVIJENOG I KASNOG SREDNJEG VIJEKA

SLOVENSKE ZEMLJE I HABSBUROVCI. USPON SRPSKE DRŽAVE

- Slovenske povijesne pokrajine. Rudolf Habsburski. Širenje Habsburgovaca. Raška u doba Nemanjića (1170. - 1371.)

OSMANLIJE I NJIHOVA OSVAJANJA NA BALKANSKOM POLUOTOKU (DO 1459.)

- Turci - Osmanlije. Društveni, gospodarski i vojni ustroj. Turska osvajanja na Balkanskom poluotoku.

6. BiH I HRVATSKA U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU

DOBA KULINA BANA I CRKVA BOSANSKA

- Kulinovo doba. Najznačajniji povijesni itvori. Borba za očuvanje nezavisnosti. Crkva bosanska i njeno učenje. Vjerska organizacija.

BOSNA U XIII. I POČETKOM XIV. STOLJEĆA (DO 1322. G.)

- Banovi Matej Ninoslav i Prijezda. Uloga i značenje domonikanaca i franjevac. Bosna pod vlašću Šubića. Pojava Stjepana II. Kotromanića.

USPON I VRHUNAC SREDNJOVJEKOVNE BOSNE

- Stjepan II. Kotromanoć i teritorijalno širenje Bosne. Privredni uspon i jačanje Bosne. Stjepan Tvrtko I. Bosna postaje kraljevinom .

SLABLJENJE BOSNE I NJEZIN PAD. KULTURNE PRILIKE

- Jačanje moći krupnih feudalaca. Bosna u XV. stoljeću. Opadanje centralne vlasti, vanjski utjecaji. Nove okolnosti i crkva bosanska. Stjepan Tomaš i Katarina Kosača. Stjepan Tomašević. Pad Bosne.

- Umjetnost stećaka i ostala kulturna dostignuća.

HRVATSKA OD XII. DO KRAJA XIV. STOLJEĆA

- Doba Arpadovića. Uspon velikaških obitelji u Hrvatskoj. Anžuvinci i Hrvatska. Doba Ludovika I. Kralj Sigismund Luksemburški.

HRVATSKA U KASNOM SREDNJEM VIJEKU (DO 1527. G.)

- Mletačko zaposjedanje Dalmacije. Kralja Matija Korvin. Sukobi s Turcima. Krbavska bitka. Hrvatski banovi do Mohačke bitke i posljedice tog poraza.

DUBROVAČKA REPUBLIKA. KULTURA HRVATSKE OD XII. DO XV. ST.

- Dubrovnik: nastanak i razvoj, teritorijalno širenje. Odnosi s okolnim zemljama. Formalno priznavanje stranih vlasti.

- Graditeljstvo. Kiparstvo. Slikarstvo. Književnost. Najstariji sačuvani pravni spomenici.

7. EUROPA U NOVOM VIJEKU OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

VELIKA ZEMLJOPISNA OTKRIĆA

- Otkriće pomorskog puta za Indiju. Otkriće Amerike. Prvo putovanje oko zemlje. Otkriće Sjeverne Amerike. Posljedice zemljopisnih otkrića.

RAZVOJ GOSPODARSTVA I DRUŠTVA

- Promjene u načinu proizvodnje. Dalji razvoj društva. Borba građanstva za sudjelovanje u vlasti. Apsolutne monarhije. Graganske revolucije. Parlamentarne monarhije.

REFORMACIJA I KATOLIČKA OBNOVA

- Reformacija u Njemačkoj. Uzroci, nositelji i širenje. Njemački seljački rat. Odjeci izvan Njemačke.

- Crkveni sabor u Tridentu. Novi crkveni redovi. Isusovci nositelji obnove. Osnivanje gimnazija i sveučilišta. Odjek katoličke obnove kod Hrvata.

8. HRVATSKA OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

BORBA HRVATA ZA OPSTANAK U XVI. STOLJEĆU

- Hrvatska ulazi u sastav Habsburške krune. Uvjeti, značenje i posljedice izbora Ferdinanda I. Habsburškog. Nastavak obrambenog rata (1527. - 1593.).

SELJČKA BUNA 1573. G., MIGRACIJE, VOJNA KRAJINA

- Refeudalizacija i seljačka buna 1573. G. Iseljavanje hrvatskog pučanstva i posljedice. Ustroj hrvatsko - slavonske vojne granice. Vojna utvrda i grad Karlovac. Širenje vojne granice (uz okupiranu Bosnu).

HRVATSKA U XVII. STOLJEĆU

- Dalji obrambeni ratovi. "vlaški statuti" i nezakonito izuzeće vojne granice od vlasti Hrvatskog sabora i bana. Vašvarski mir. Zrinsko - frankopanski otpor bečkom centralizmu. Veliki bečki rat (1683. - 1699.). Rat u Dalmaciji. Mir u Srijemskim Karlovcima.

PROSVIJEĆENI APSOLUTIZAM

- Predstavnici apsolutizma u Habsbuškoj Monarhiji. Marija Terezija. Josip II. Zajednička vlada za Hrvatsku i Ugarsku. Novi ratovi i mirovni ugovori 1718. I 1739. g. počeci sukoba s mađarskim plemstvom. Gospodarska obnova hrvatskih krajeva nakon oslobođenja.

DALMACIJA I ISTRA POD MLETAČKOM VLAŠĆU

- Venecija u novom vijeku. Položaj Dalmacije za vrijeme mletačke vlasti. Buna na otoku Hvaru. Širenje Venecije na hrvatska područja krajem XVII. I početkom XVIII. st. Položaj Istre za vrijeme mletačke vlasti.

DUBROVAČKA REPUBLIKA OD XVI. DO XVIII. STOLJEĆA

- Uspon Dubrovnika u XVI. I XVII. St. Gospodarstvo, trgovina i obrt. Mornarica, vanjska politika i diplomacija . uzroci slabljenja Dubrovnika podkraj XVII. st. Znakovi oporavka u XVIII. st.

KULTURA HRVATSKE OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

- Primjeri razvoja barokne umjetnosti: graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo. Stanje u Dalmaciji i Istri. Razvoj i značenje školstva. Razvoj književnosti znanosti.

9. BOSNA I HERCEGOVINA OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

OPĆE PRILIKE U OSMANSKOM CARSTVU

- Uspon i moć Osmanskog Carstva. Spahijsko - timarski sustav; socijalne prilike, privredne prilike, migracije stanovništva i etničke promjene, prelazak na islam.

BOSNA I HERCEGOVINA U XVI. I XVII. STOLJEĆU

- Specifični položaj Bosne i Hercegovine. Upravno - teritorijalna podjela. Društveni odnosi i privredne prilike. Muslimanska i kršćanska raja, vjerske prilike. Odžakluk timari, janjičari, kapetani, ajani, uspostava Bosanskog pašaluka. Stanje u pašaliku u XVII. St. Odjek kandijskog i bečkog rata.

BOSANSKI PAŠALUK U XVIII. STOLJEĆU (DO 1791. G)

- Bosanski pašaluk i ratovi : (1714 - 1718.), (1737. - 1739.) i (1788. - 1791. G.). Mirovni ugovori i posljedice. Prilike u bosanskom pašaluku XVIII. Stoljeću.

KULTURNO -PROSVJETNE PRILIKE I ZNANOST U BiH POD OSMANSKOM VLAŠĆU

- Kultura, znanost, prosvjeta za vrijeme osmanske vlasti. Dometi islamsko - orijentalne, zapadno- kršćanske i pravoslavne kulture. Djelovanje i kulturno- prosvjetni značaj franjevaca u Bosni i Hercegovini

POVIJEST - VII. RAZRED
(2 SATA TJEDNO - ⁷²~~70~~ GODIŠNJE)

RAZDOBLJE OD KRAJA XVII. DO POČETKA XX. ST.(DO 1918.G.)

| PERGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA | SATI |
|--|-------------|
| 1. SVIJET OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA | 7 + 6 |
| 2. HRVATSKA I SUSJEDNE ZEMLJE U HABSBUŠKOJ MIONARHIJI OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. ST. | 6 + 4 |
| 3. BALKANSKI POLUOTOK OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. ST. | 3 + 2 |
| 4. B i H OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. ST. | 3 + 2 |
| 5. EUROPA I SVIJET U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. ST. | 4 + 3 |
| 6. HRVATSKA U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. ST. | 7 + 4 |
| 7. JUŽNOSLAVENSKI NARODI OD SREDINE XIX. ST. DO 1878. G. | 1 + 0 |
| 8. B i H OD SREDINE XIX. ST. DO 1878. G. | 2 + 2 |
| 9. JUŽNOSLAVENSKJE ZEMLJE OD 1878. DO 1914. G. | 2 + 1 |
| 10. B i H ZA VRIJEME AUSTRO-UGARSKE VLASTI | 2 + 1 |
| 11. PRVI SVJETSKI RAT | 3 + 2 |
| 12. HRVATSKA I BiH ZA VRIJEME PRVOG SVJETSKOG RATA | 2 + 1 |

Zadaće nastave povijesti u VII. razredu su:

- upoznavanje s velikim tehničkim otkrićima, industrijskom revolucijom i njenim društvenim posljedicama;
- upoznavanje s tekovinama građanskih revolucija i njihovim povijesnim značajem;
- upoznavanje sa specifičnostima borbe Bosne i Hercegovine za autonoman položaj u okviru Osmanskog Carstva;
- upoznavanje s ključnim nacionalno-kulturnim i političkim događajima u Hrvatskoj u prvoj polovici XIX. Stoljeća;
- upoznavanje s izgradnjom moderne Hrvatske (do 1914.g);
- upoznavanje s nastankom i razvojem imperijalizma i međunarodnim odnosima u tom vremenu;
- upoznavanje s razvojem znanosti, tehnike i kulture na razmeđu dva stoljeća;
- upoznavanje sa društvenim, političkim i kulturnim razvojem Bosne i Hercegovine za vrijeme austro - ugarske uprave;
- upoznavanje sa glavnim odlikama i tijekom prvog svjetskog rata kao i s njegovim odjekom na području Hrvatske i BiH.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. SVIJET OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA

PRVA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

- Parni stroj i nova tehnička otkrića. Primjena. Građansko društvo i promjene na selu.
STVARANJE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA

- Razvoj sjevernoameričkih kolonija. Rat za nezavisnost. Ustav 1781.g. važnost rata za nezavisnost.

FRANCUSKA GRAĐANSKA REVOLUCIJA

- Francusko društvo prije revolucije. Sastav društva. Saziv generallnih staleža. Treći stalež. Narodna ustavotvorna skupština. Pad Bastille.

- Ustav 1791. G. Pokušaj uspostave starog poretka. Rat antifrancuskom koalicijom (obrana domovine). Jakobinski teror. Poraz Jakobinaca i kraj revolucije. Posljedice i značenje.

NAPOLEONOVO DOBA

- Napoleon preuzima vlast u Francuskoj. Napoleonovi osvajački ratovi. Stanje u pokorenim zemljama. Uzroci sloma Napoleonove vladavine.

REVOLUCIONARNA ZBIVANJA U EUROPI (1815. - 1849. G.)

- Stanje u Europi nakon sloma Napoleona. Širenje revolucije. Revolucija u Francuskoj (1848.g.) revolucija u Njemačkoj i Italiji. Revolucija u Habsburškoj Monarhiji.

NOVI DRUŠTVENI SLOJEVI I SOCIJALNA PITANJA

- Gradovi i rast gradskog društva. Gospodarska i politička moć poduzetnika. Život i položaj četvrtog staleža. Učenje o socijalizmu.

2. HRVATSKA I SUSJEDNE ZEMLJE U HABSBUŠKOJ MONARHIJI OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA

HRVATSKA U DOBA NAPOLEONOVIIH RATOVA

- Prestanak mletačke i uvođenje vlasti Habsburgovaca u Dalmaciji. Uspostava francuske vlasti i pad Dubrovačke Republike. Francuska uprava u Dalmaciji. Ilirske pokrajine i slom.

HRVATSKI NARODNI PREPOROD

- Dopreporodno doba: gospodarsko i društveno stanje. Politički ciljevi i zahtjevi. Pojačan i ugarski hegemonizam. Otpor mađarskom jeziku.

- Jedinstveni književni jezik. Politički program preporodnog pokreta. Kulturne djelatnosti preporoditelja. Njihovi uspjesi. Protivnici hrvatskog pokreta. Hrvatski sabor 1847. g. Odjeci u Dalmaciji i Istri.

REVOLUCIONARNE PROMJENE U HABSBUŠKOJ MONARHIJI (1848.- 1849.)

- Revolucije u Beču, Pragu i Budimpešti. Stanje u Hrvatskoj. "narodne želje". Josip Jelačić imenovan za bana.

STANJE U HRVATSKOJ (1848. - 1849.)

- Djelatnosti bana Josipa Jelačića. Saziv prvog zastupničkog sabora. Ban Jelačić u Slavoniji. Neuspjeh pregovora s Mađarima. Uzroci, početak i tijek rata. Promjene nakon početka mađarske revolucije i njezin slom. Oktroirani ustav.

PREPOROD SLOVENACA. NARODI U JUŽNOJ UGARSKOJ

- Gospodarstvo i društvo u slovenskim pokrajinama u prvoj polovici XIX. St. Borba za jedinstveni književni jezik. Društvene promjene.

- Južna Ugarska nakon prestanka turske vlasti. Pokreti seljaštva. Gospodarski razvoj u prvoj polovici XIX. St. Pokret Srba 1848. / 49. Obnova Srijemske županije.

3. BALKANSKI POLUOTOK OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. ST.

KRIZA OSMANSKE VLASTI I POKUŠAJI REFORMI

- Administrativno teritorijalna podjela Osmanskog Carstva. Pokušaji reformi od strane Selima III. Bune i ustanci u balkanskim zemljama u XVIII. St.

USTANCI SRBA I GRKA; POKRETI CRNOGORACA I ALBANACA

- Srpski ustanci od 1804. - 1815. G. Bukureški sporazum. Uspostavljanje autonomne kneževine Srbije i progon nesrpskog stanovništva,

- Grčki ustanak 1821. Ustanak u Albaniji 1831.

IZGRADNJA SRPSKE I CRNOGORSKE AUTONOMIJE. STANJE U MAKEDONIJI

- Način izgradnje i širenje srpske autonomije. Od Miloša Obrenovića do Ustavobranitelja. "Načertanije". Specifičnosti razvoja crnogorske autonomije. Petar I. Petrović i Petar II. Petrović - Njegoš. Makedonija.

4. BOSNA I HERCEGOVINA OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. ST.

POSEBNOST BiH POD OSMANSKOM VLAŠĆU

- Osobenost položaja BiH pod osmanskom vlašću. Rezultati dubičkog rata. Karakteristike bosansko-hercegovačkog društva. Obrana granica Turskog Carstva, borba protiv srpskog ustanka, suprotstavljanje Francuzima i Austrijancima. Nastojanja centralnih vlasti.

USTANAK HUSEIN - KAPETANA GARDAŠĆEVIĆA

- Nastojanja porte oko ukidanja vlasti domaćeg plemstva. Ukidanje janjičara. Gradašćevićev pokret za autonomiju BiH. Poraz i posljedice. Ali-paša Rizvanbegović.

NOVE BUNE I INTERVENCIJA OMER -PAŠE LATASA U BiH

- Ukidanje kapetana i ajana. hatišerif od Gilhane i pokušaj njegovog provođenja. Bune bošnjaka protiv uvođenja tanzimata. Intervencija Omer-paše Latasa. Ukidanje spahiluka i esnafa. Kraj bosanske političke moći

5. EUROPA I SVIJET U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. ST.

DRUGO FRANCUSKO CARSTVO. UJEDINJENJE ITALIJE

- Doba Drugog Francuskog Carstva. Gospodarski i politički razvoj. Sazrijevanje velike sile. Krimski rat. Način ujedinjenja Italije.

UJEDINJENJE NJEMAČKE. GRAĐANSKI RAT U SAD

- Ujedinjenje Njemačke. Oto von Bismarck. Spoljnopolitička orijentacija SAD. Privredni razvoj Sjevera i odnosi s robovlasničkim Jugom. Građanski rat i njegovi rezultati.

MEĐUNARODNI ODNOSI U VRIJEME RAZVIJENOG KAPITALIZMA I IMPERIJALIZMA

- Borba velesila za prevlast. Razvijeni kapitalizam - put prema imperijalizmu. Kapitalizam. Kolonijalizam. imperijalizam. međunarodne krize i oružani sukobi - predigra svjetskom ratu.

DRUGA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

- Električna struja i nafta - nove pogonske sile. Razvoj znanosti i najpoznatiji znanstvenici. Najnovija tehnička dostignuća. Borba za tržište, prezasićenost i gospodarske krize. Promjene u načinu života. Stajališta Katoličke crkve.

6. HRVATSKA U DRUGOJ POLOVICI XIX. I POČETKOM XX. STOLJEĆA

BAHOV APSOLUTIZAM I JELAČIĆEVO DOBA

- Nezadovoljstvo Hravata i prosvjedi bana Jelačića. Obilježja novog apsolutizma. Promjene u gospodarskim odnosima. Germanizacija. Političke, vjerske i kulturne promjene u Jelačićevom dobu. Hrvatsko - srpski spor. Slom apsolutizma.

HRVATSKI SABOR 1861.G. I OBLIKOVANJE POLITIČKOG ŽIVOTA

- Hrvatska između Austrije i ugarske. Početak stranačkog života. Unutarnja modernizacija Hrvatske. Sastav i djelovanje Hrvatskog sabora. Raspuštanje Sabora od strane kralja.

AUSTRO - UGARSKA I HRVATSKO - UGARSKA NAGODBA

- Kancelar Ivan Mažuranić. Ban Josip Šokčević. Dualizam. Austro-ugarska nagodba. Hrvatsko-ugarska nagodba. Posljedice. Rakovička buna .

STVARANJE MODERNE HRVATSKE (DO 1883.G.)

- Gospodarski razvoj. Ban Ivan Mažuranić. Doba građanskih reformi. Ukidanje vojne krajine. Prvi narodni pokret.

PREPOROD HRVATA IZVAN BANSKE HRVATSKE (DALMACIJA, ISTR, GRADIŠĆE, BAČKA)

- Posebnosti narodnog preporoda u Dalmaciji i njegova pobjeda. Narodni preporod istarskih hrvata. Biskup Juraj Dobrila. Preporod gradišćanskih Hrvata. Preporod bačkih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca.

BANOVANJE KHUENA HEDERVARYJA

- Gospodarske prilike. Antihrvatska politika i otpor Khuenovoj vladavini. Demonstracije u Zagrebu 1902.g.

DRUGI NARODNI POKRET 1903. G. I POLITIKA "NOVOG KURSA"

- Otpor mađarizaciji 1903. I odlazak bana Hedervaryja. Braća Radići. Promjene u političkim odnosima - "novi kurs". Riječka i Zadarska rezolucija. Posljedice.

7. JUŽNOSLAVENSKI NARODI OD SREDINE XIX. STOLJEĆA DO 1878.

SRBIJA, CRNA GORA I MAKEDONIJA

- Daljnji razvoj Srbije i Crne Gore. Sprovođenje nacionalnih programa. Stanje u Makedoniji.

8. BOSNA I HERCEGOVINA OD SREDINE XIX. STOLJEĆA DO 1878. G.

BOSNA I HERCEGOVINA DO USTANKA 1875. GODINE

- Položaj BiH prema centralnoj vlasti. Stanovništvo. Provođenje reformi. Saferska naredba. Vilajetski ustav. Napredak u privredi, izgradnja komunikacija. Bošnjaštvo. Seljačke bune i ustanci. Kultura i prosvjeta. Djelovanje franjevac.

VELIKA ISTOČNA KRIZA I AUSTRO - UGARSKA OKUPACIJA BiH

- Osmansko Carstvo uoči krize. Ustanci u Hercegovini, Bosni i Bugarskoj. Uplitnje velikih sila. Ratovi Srbije, Crne Gore i Rusije protiv Osmanskog Carstva. Sanstefanski mir. Berlinski kongres. Stanje u BiH . Austro - ugarska okupacija BiH.

9. JUŽNOSLAVENSKE ZEMLJE OD 1878. DO 1914. GODINE

SRBIJA, CRNA GORA, MAKEDONIJA

- Srbija i Crna Gora nakon berlinskog kongresa. Odnosi prema muslimanskom stanovništvu. Smjena dinastija u Srbiji. Definiranje makedonskih nacionalnih interesa i pokret 1903. god.

BALKANSKI RATOVI

- Nastanak Balkanskog saveza. Prvi i drugi balkanski rat. Rezultati i posljedice. Istočno pitanje uglavnom riješeno.

10. BOSNA I HERCEGOVINA ZA VRIJEME AUSTRO-UGARSKE VLADAVINE

POLOŽAJ I STANJE U BiH DO ANEKSIJE 1908. g.

- Uspostavljanje austro-ugarske vlasti. Državno - pravni položaj. Stanovništvo. Ustanak 1882. God. Razvoj privrede, saobraćajnica, kulture i prosvjete. Uspostava Vrhbosanske nadbiskupije- Josip Stadler. Pokret Muslimana i Srba za vjersku i prosvjetnu autonomiju.

BiH OD ANEKSIJE DO POČETKA PRVOG SVJETSKOG RATA

- Političke stranke u BiH. Aneksija i međunarodna reakcija. Djelovanje bosanskog sabora. Odjeci okolnih zbivanja u BiH. Politička zbivanja pred prvi svjetski rat. Kulturni život.

11. PRVI SVJETSKI RAT

UZROCI, POVOD I TIJEK RATA

- Rat je počeo na Balkanu. Velike bitke na zapadnom i istočnom bojištu. Iscrpljujuće bitke 1916.g.

ZAVRŠETAK RATA

- Rusija izlazi, a SAD ulaze u rat 1917.g. Odlučne bitke na zapadnom bojištu 1918.g. proboj solunskog bojišta. Kapitulacija Središnjih sila. Karakteristike i posljedice prvog svjetskog rata.

OKTOBARSKA REVOLUCIJA

- Februarska revolucija. Dvovlašće. Oktobarska revolucija 1917.g. mjere nove vlasti. Boljševička diktatura.

12. HRVATSKA I BIH ZA VRIJEME PRVOG SVJETSKOG RATA

POSLJEDICE PRVOG SVJETSKOG RATA U HRVATSKOJ I BiH

- B i H kao neposredno ratno poprište 1914. -1915.G. zločini od strane srpske i crnogorske vojske. Mobilizacija stanovništva u austro-ugarsku vojsku, sociojalne i gospodarske prilike u Hrvatskoj i BiH. Ljudski gubici u prvom svjetskom ratu.

JUGOSLAVENSKO PITANJE U PRVOM SVJETSKOM RATU

- Jugoslovensko pitanje nakon izbijanja rata. Niška deklaracija. Hrvatski pa Jugoslavenski odbor. Djelovanje Frane Supila. Majska deklaracija 1917.g. krfska deklaracija. Stvaranje narodnih vijeća u južnosalvenskim zemljama Austrougarske.

POVIJEST - VIII. RAZRED
(2 SATA TJEDNO - 68 GODIŠNJE)

RAZDOBLJE XX. STOLJEĆA (OD 1918. DO SUVREMENOG DOBA)

| PREGLED PROGRAMSKIH SADRŽAJA | SATI |
|--|-------------|
| 1. RAZDOBLJE IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA (1918.-1939.) | 22+12 |
| 2. RAZDOBLJE DRUGOG SVJETSKOG RATA (1939.-1945.) | 10+ 6 |
| 3. RAZDOBLJE OD DRUGOG SVJETSKOG RATA DO DANAS | 10+ 6 |

Zadaće nastave povijesti u VIII. razredu su:

- upoznavanje s društvenim, političkim i gospodarskim prilikama u svijetu između dva svjetska rata;
- upoznavanje s društvenim, političkim, gospodarskim i kulturnim prilikama u BiH i Hrvatskoj između dva svjetska rata;
- upoznavanje s drugim svjetskim ratom kao velikim obračunom demokratskih i fašističkih snaga;
- upoznavanje s glavnim događajima i stanjem u BiH i Hrvatskoj u drugom svjetskom ratu;
- upoznavanje s najznačajnijim događajima, procesima i pojavama poslije drugog svjetskog rata;
- upoznavanje s karakteristikama razvoja BiH i Hrvatske u poslijeratnom razdoblju i njihovim međunarodnim priznanjima.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. RAZDOBLJE IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA (1918 - 1939)

POBJEDNICI, PORAŽENI I NASTANAK NOVIH DRŽAVA U EUROPI

- Pobjedničke i poražene države. Novonastale države u Europi.

NASTANAK DRŽAVE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

- Prestanak državno - pravni odnosa s Austro-ugarskom. Teritorij i upravna tijela nove države. Položaj Hrvatske i BiH u Državi SHS.

PROGLAŠENJE KRALJEVSTVA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

- Sjednica Narodnog vijeća SHS-a u Zagrebu. Stajalište Stjepana Radića. Odaslanstvo, "Naputak" i način utapanja Hrvatske i BiH u Kraljevinu SHS.

MIROVNI PREGOVORI I UGOVORI

- Američko stajalište za poslijeratne mirovne ugovore. Versajski mirovni ugovori. Stajalište Hrvata. Vilsonova načela pravednog mira.

GUBITAK DIJELOVA HRVATSKOG TERITORIJA

- Talijanske aspiracije prema hrvatskoj obali. Jadransko pitanje. Rapalski ugovor i njegove posljedice za Hrvatsku.

PRILIKE U NOVONASTALOM KRALJEVSTVU SHS

- Proglas Stranke prava i krvoproliće na Trgu bana Jelačića. Stanje u BiH neposredno po stvaranju Kraljevine SHS: agrarni neredi i nasilno otimanje zemlje, progoni i nasilja. Obilježavanje papirnih kruna. Batinanje vojnika i seljaka. Pobuna zbog žigosanja stoke.

STJEPAN RADIĆ - VOĐA NAJVEĆE HRVATSKE POLITIČKE STRANKE

- Stjepan Radić - osnivač HPSS. Protivnik bezuvjetnog sjedinjenja s Kraljevinom Srbijom. Zauzimanje za republiku.

POLITIČKE STRANKE U HRVATSKOJ I BiH

- Ostale političke stranke u Hrvatskoj. Komunistička partija Jugoslavije. Političko organiziranje i političke stranke u BiH. Izbori za Ustavotvornu skupštinu Kraljevine SHS.

ZBIVANJA U SOVJETSKOJ RUSIJI

- Unutarnje pobune i izvanjski napadi. Teške posljedice rata. Gospodarske mjere. Nova organizacija i primenovanje države. Politička usmjerenost i međunarodni položaj.

NACIONALNI POKRET U TURSKOJ

-- Turska kao poražena država. Tijek nacionalnog pokreta. Ukinuće sultanata i proglašenje republike. Turski preporod.

KATOLIČKA CRKVA I LATERANSKI UGOVORI

- Reguliranje odnosa između Musolinijeve Italije i Katoličke crkve. Lateranski ugovori. Nastanak i organizacija države Vatikan.

HRVATSKA I BiH U PRVOJ JUGOSLAVENSKOJ DRŽAVI (DO 1928)

- Vidovdanski ustav 1921. Odnos Stjepana Radića i njegove stranke prema tom ustavu. Preimenovanje stranke u HSS. Nastanak i aktivnost Seljačko - demokratske koalicije. Ukidanje pokrajinske samouprave za BiH.

ATENTAT NA HRVATSKE ZASTUPNIKE U BEOGRADU

- Način djelovanja i atmosfera u Narodnoj skupštini u Beogradu. Atentat na hrvatske zastupnike. Antirežimski prosvjedi u Hrvatskoj. Stanje nakon atentata.

HRVATSKA I BiH U VRIJEME ŠESTOSIJEČANJSKE DIKTATURE

- Proglašenje diktature. Teritorijalna podjela, državni centralizam i nacionalni unitarizam. Ukidanje autonomije Islamske (vjerske) zajednice. Ozakonjenje agrarne reforme. Nastanak ustaškog pokreta. Režimska nasilja.

POJAVA I POBJEDA FAŠIZMA U ITALJI

- Stanje u zemlji nakon rata. Prve fašističke udruge. Fašisti preuzimaju vlast. Karakter fašističke vlasti.

VELIKA GOSPODARSKA KRIZA U SVIJETU (1929. - 1933.)

- Uzroci i posljedice gospodarskih kriza. Širina krize nastale 1929. Traženje izlaska iz krize.

NASTANAK I POBJEDA NACIZMA U NJEMAČKOJ I MILITARIZMA U JAPANU

- Stanje u vajmarskoj Njemačkoj. Počeci razvoja i pobjeda narcizma u Njemačkoj. Nastanak, jačanje i pobjeda militarizma u Japanu.

LIGA NARODA

- Nastanak i zadaci. Ustrojstvo i djelovanje. Ispoljavnje nemoći za vrijeme međunarodnih kriza. Prestanak postojanja.

HRVATSKA I BiH U OKOVIMA CENTRALIZMA I VELIKOSRPSKE HEGEMONIJE

- Oktroirani ustav. Atentat na kralja Aleksandra 1934. Petomajski izbori 1935. I formiranje vlade Stojadinović - Spaho - Korošec. Ukidanje šestosiječanjskog zakonodavstva. Centralizam i velikosrpska hegemonija. Gospodarsko iscrpljivanje i iseljavanje iz hrvatskih krajeva.

"HRVATSKO PITANJE" I HRVATSKI NACIONALNI OTPOR

- Bit hrvatskog pitanja. Okrutnosti režima protiv Hrvata. Hrvatski nacionalni otpor. Stalna prisutnost hrvatskog pitanja.

STVARANJE BANOVINE HRVATSKE

- Vladko Maček. Nastanka Banovine Hrvatske. Protivnici sporazuma Cvetković - Maček. Stanje u Banovini Hrvatskoj. Reakcije iz BiH na novonastalo stanje.

RAZVOJ ZNANOSTI, TEHNIKE, KULTURE I ŠPORTA U SVIJETU I KOD NAS

- Nova znanstvena otkrića. Napredak tehnike i proizvodnje. "Sedma umjetnost". Nobelove nagrade. Olimpijske igre. Znanost, književnost, umjetnost, školstvo i kultura.

2. RAZDOBLJE DRUGOG SVJETSKOG RATA (1939. - 1945.)

EKSPANZIJE FAŠISTIČKIH SILA - UVOD U RAT

- Prva osvajanja Japana, Njemačke i Italije. Držanje ostalih europskih zemalja. Minhenski sporazum. Sporazum Hitler - Staljin.

POČETAK I TIJEK DRUGOG SVJETSKOG RATA DO SVIBNJA 1941.

- Napad na Poljsku i njeno komadanje. Osvajanja SSSR-a. Osvajanje zapadne Europe. Bitka za Britaniju. Intervencija u Grčkoj.

SLOM I PODJELA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE. NASTANAK NDH.

- Kapitulacija Kraljevine Jugoslavije. Podjela njenog teritorija. Nastanak NDH. Organizacija vlasti u NDH.

RATNA I OSTALA ZBIVANJA U SVIJETU 1941. - 1943.

- Napad na SSSR. Atlantska povelja. Ulazak SAD u rat. Stvaranje antifašističke koalicije. Podmornički rat. Zauzimanje sjeverne Afrike i kapitulacija Italije. Staljingradska i Kurska bitka.

DALJI USPJESI ANTIFAŠISTIČKE KOALICIJE. SAVEZNIČKE KONFERENCIJE.

- Teheranska konferencija. Otvaranje ratišta u zapadnoj Europi. Napredovanje Crvene armije. Konferencija u Jalti. Okupatorski zločini.

POBJEDA ANTIFAŠISTIČKIH SNAGA

- Slom Njemačke. Konferencija u Potsdamu. Slom Japana. Statistički podaci o drugom svjetskom ratu.

BORBA ANTIFAŠISTIČKE HRVATSKE, RAZVOJ NOP-a U BiH I OSNUTAK NOO

- Prvi partizanski odred u Hrvatskoj. Osnutak Glavnog štaba. Organizacija partizanske vlasti i antifašističke organizacije. Genocid u BiH, pojava i razvitak NOP-a, osnivanje NOO, Fočanski i Krajiški propisi.

NASTANAK NOVE HRVATSKE U SKLOPU STVARANJA FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE

- Stvaranje hrvatske države u sastavu jugoslavenske federacije. HSS u antifašističkoj borbi. Nastanak druge, avnojske Jugoslavije.

BiH KAO CENTAR NOB-a I ZASJEDANJA ZAVNOBIH-a

- Najveće bitke su održane u BiH. Zasjedanja ZAVNOBIH-a. Izgradnja bosansko-hercegovačke državnosti. Formiranje prve vlade BiH.

NASTANAK NOVE ZAJEDNIČKE JUGOSLAVENSKE DRŽAVE (DFJ) I STANJE U VRIJEME ZAVRŠETKA RATA

- Pregovori Tito - Šubašić. Nastanak zajedničke jugoslavenske vlade. Izbor prve vlade Federalne Države Hrvatske. Zločini u Bleiburgu i "križni put" hrvatskog naroda. Ljudski gubici i ratna razaranja na području Jugoslavije.

3. RAZDOBLJE OD DRUGOG SVJETSKOG RATA DO DANAS

KAŽNJAVANJE RATNIH ZLOČINACA I MIROVNI UGOVORI

- Nirnberški i Tokijski proces. Mirovni ugovori s pobijedenim zemljama. Nove podjeljene države. Počeci poslijeratne blokovske politike.

ORGANIZACIJA I DJELOVANJE UN

- Nova mirovna svjetska organizacija. Osnutak, ustrojstvo i djelovanje. Uloga i ugled UN.

DEKOLONIZACIJA I NASTANAK NOVIH SAMOSTALNIH DRŽAVA

- Pokreti u kolonijama. Tijek dekolonizacije. Nove samostalne države.

LOKALNI RATOVI I POLITIČKE KRIZE

- Korejski rat. Izraelsko - arapski ratovi. Rat u Vijetnamu. Ratovi s Irakom. Međunarodne političke krize. Uloga Katoličke crkve u očuvanju mira.

PROGLAŠENJE JUGOSLAVIJE FEDERATIVNOM REPUBLIKOM

- Postanak Jugoslavije federativnom republikom. Socijalistički režim i njegovi protivnici. Donošenje prvih ustava.

BiH I HRVATSKA U SASTAVU NOVE JUGOSLAVIJE

- Obnova zemlje. Agrarna reforma i kolonizacija. Nacionalizacija privrede. Okovi koji su sputavali Hrvate i Hrvatsku. Odnos prema vjerskim zajednicama. Kardinal Alojzije Stepinac.

SUKOB SA SSSR-om. TERET CENTRALIZMA I UNITARIZMA ZA HRVATSKU I BiH

- Informbiro i sukob Staljin - Tito. Kolektivizacija na selu i otpor seljaštva. Izvan vojnih blokova. Uvođenje samoupravljanja. Razvojni problemi i unutarinja previranja. Hrvatska traži politiku "čistih računa". Maspok. BiH i Hrvatska u ustavnim reformama 1971. - 1974. Dogovorna ekonomija i njena pogubnost.

RASPAD SSSR-a I SLOM SOCIJALIZMA U SVIJETU

- Sustav koji je morao propasti. Raspad SSSR-a i nastanak Zajednice nezavisnih država. Slom socijalizma i u ostalim socijalističkim zemljama.

DISOLUCIJA JUGOSLAVIJE I NASTANAK SAMOSTALNE HRVATSKE I BiH

- Politička i gospodarska kriza Jugoslavije i njen raspad. Rezultati izbori su pokazali želju naroda. 1990. nastala je samostalna i suverena Hrvatska. Rat velikosrpskih snaga protiv Hrvatske. Međunarodno priznanje Hrvatske 1991. Referendum u BiH 1992., međunarodno priznanje i rat u BiH.

RAZVOJ ZNANOSTI, TEHNIKE, KULTURE I ŠPORTA U SVIJETU I KOD NAS

- Dalji razvoj prirodnih znanosti i tehnike. Napredak prosvjete i kulture. Športske aktivnosti.

ZAKLJUČNA NAPOMENA

Nastavnicima se ostavlja mogućnost i **drugačije kvantitativne i kvalitativne raspodjele nastavnih jedinica** vodeći računa da prilike i mogućnosti nisu iste u svim školama kao i o tome da cilj ovog plana i programa nije sužavanje nastavnikovih kreativnosti i individualiteta.

OBRAZLOŽENJE

Ovaj Plan i program nastao je nakon usuglašavanja djelatnika Katoličkih centara vodeći računa da nastavni predmet Povijest spada u nacionalnu skupinu predmeta. Sasvim je

vidljivo da se on zasniva na postojećim i važećim planovima i programima na području Federacije BiH. U određenim slučajevima upotrebljena su originalna rješenja zasnovana na suvremenim dostignućima povijesne znanosti i specifičnim potrebama učenika naših škola.

Zbog toga se za izvođenje nastave zasnovane na ovom planu i programu trebaju koristiti i obje vrste udžbenika koji se trenutno koriste na području F BiH. No, potrebno je uraditi i određene anekse važećim udžbenicima u kojima bi se nalazile neobrađene (ili neadekvatno obrađene) a potrebne nastavne jedinice. Budući da je tu riječ o malom broju nastavnih jedinica, to je posao koji se vrlo lako i brzo može uraditi. Konačni cilj mora biti izrada novih udžbenika koji će u potpunosti slijediti potrebe naše nastave. Za taj pothvat treba poduzeti žurne pripreme ne strahujući od njegovog izazova. Može se pretpostaviti da bogato iskustvo prosvjetnih djelatnika i dostignuća znanstvenika ovaj posao također mogu uraditi bez velikih problema.

I u ovom Planu i programu upotrijebljen je tradicionalni metod podučavanja kronološkim redom gdje se u gradivu prezentiraju najprikladniji i najznačajniji politički, društveni, gospodarski, vjerski i kulturni sadržaji. Dobar nastavnik povijesti zna da povijesne pojave i događaje treba tumačiti sustavno te u međusobnoj cjelovitosti i povezanosti. Tako će i prilike iz prošlosti hrvatskog naroda ili iz bosansko-hercegovačke povijesti biti prikazivane u jasnu odnosu s općepovijesnim prilikama.

Smatramo da ponuđeni plan i program omogućava ostvarenje svih zadaća i cilja nastave povijesti šireći kod učenika povijesnu kulturu i odgoj, a koji se zasnivaju isključivo na znanstvenim i humanističkim načelima.

POPIS UDŽBENIKA POTREBNIH ZA REALIZIRANJE PLANA I PROGRAMA NASTAVE POVIJESTI ZA OSNOVNU ŠKOLU U K.Š.C.-IMA ZA ŠK. GOD. 1998/99:

Za V. razred:

1. Živko Jakić, Povijest starog vijeka, Školska knjiga, Zagreb 1994. ✓
2. Enver Imamović, Historija za peti razred osnovne škole, Sarajevo 1996. ✓

Za VI. razred:

1. Ivo Makek, Povijest za šesti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1994. ✓
2. Enes Pelidija - Fahrudin Isaković, Historija za šesti razred osnovne škole, Sarajevo 1996. ✓

Za VII. razred:

1. Dragutin Pavličević - Filip Potrebica, Povijest za sedmi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1994. ✓
2. Ibrahim Tepić - Fahrudin Isaković, Historija za sedmi razred osnovne škole, Sarajevo 1996. ✓

Za VIII. razred:

1. Ivo Perić, Povijest za osmi razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1995. ✓
2. M. Imamović - M. Pešić - M - Ganibegović, Historija za osmi razred osnovne škole, Sarajevo 1996. ✓

STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA KOJI MOŽE REALIZIRATI PROGRAM:

- 1. Filozofski fakultet - odsjek za historiju/povijest, sa zvanjem profesora**
- 2. Pedagoška akademija - odsjek za povijest - zemljopis, zvanje nastavnik povijesti - zemljopisa ili zemljopisa i povijesti.**

**History curricula in Catholic's school Centres in Bosnia and Herzegovina
(elementary school)**

Elementary schools in the system of Catholic's school centres in Bosnia and Herzegovina there are in Sarajevo; in Konjic; in Zenica and in Travnik. They teach history on Federal curricula with 30% of freedom for national group of subjects.

When you see papers, if you have some questions, ask me, I'll try to answer.